

NASTOP NA GLASBENEM TEKMOVANJU

Pisanje mladega glasbenika Zala Plemlja *Moje prvo tekmovanje* me je nagovorilo, da tudi sama stnem nekaj misli o tekmovanju glasbenikov. Na prvi pogled besedi glasba in tekmovanje nikakor ne pašeta skupaj. Pa vendar so glasbena tekmovanja prirejali že v antični Grčiji in zgodovina nam govori, da so tudi srednjeveški trubadurji in minezengerji med seboj tekmovali v izvedbi glasbe, žiranti pa so to ocenili in nagradili.

Glasba je mogočen medij, ki človeka nagovarja k ustvarjanju v eni najkompleksnejših umetnostih vej, ki z zvoki ponazarja človekova čustva in naravno lepoto. V glasbenem razvoju skozi stoletja zvoke proizvajamo z glasom in širokim naborom inštrumentov, v zadnjem času tudi z obsežno množico elektronskih. Melodije, ki jih skomponirajo skladatelji, umetniško poustvarijo pevci, inštrumentalisti in dirigenti. S svojimi glasbenimi veščinami poskrbijo, da je izvedba dela avtentična in kakovostna. Njihova vloga je zahtevna, saj poleg čimbolj odlične predstavitve notnega zapisa vključuje tudi kompleksne čustvene, kognitivne in motorične akcije, ki se med izvedbo prepletajo in so rezultat vadenja vsakega posameznika. Notni zapis – vez med skladateljem in »pismenim« glasbenikom – tako oživi v dialogu, ki včasih premošča stoletja in pričara čarobne ali manj čarobne trenutke v koncertnih dvoranah. Včasih jih ljubiteljski poslušalci opisujejo z besedami: »Ta pianistka me je popolnoma začarala ... Violinist me je pustil ravnodušnega ...« Ali pa: »Kar dlake so se mi naježile, ko je pevka zapela svojo arijo.« Razlike med izvajalci opazijo torej vsi poslušalci, ne samo strokovnjaki. Je pa res, da ljubitelji ne razpolagajo z znanjem, ki bi jim pomagalo opisati, zakaj je določen izvajalec v njih sprožil določen učinek. Roko na srce – tudi strokovnjaki ne morejo preprosto – s sekundami, metri ali mogoče s temperaturo v dvorani – izmeriti, kako dober je izvajalec glasbenih del. Njihova merila so skrita v obsežnem poznavanju glasbenih zakonitosti in obvladovanju izvajalskih veščin, ki so jih tudi sami izkusili in uresničili na dovolj visoki ravni. Je pa neizogibno dejstvo, da del ocene predstavlja njihova individualna predstava o igranju, mogoče včasih celo individualna omejitev in oseben okus. Tega se je dobro zavedati, še preden se odločimo, da izvajanje kot učenec ali učitelj izpostavimo oceni strokovne žirije.

V 20. stoletju so tekmovanja mladih glasbenikov postala tako pogosta in priljubljena, da ste zanje gotovo slišali tudi vsi, ki obiskujete našo glasbeno šolo. TEMSIG – Tekmovanje mladih slovenskih glasbenikov in baletnih plesalcev že od leta 1971 vsako leto organizira tekmovanja v posameznih disciplinah, ki se zvrstijo na tri, pri baletu pa na dve leti. Prav tako so zanimiva mednarodna tekmovanja širom po Evropi, na katera tudi prijavljamo svoje tekmovalce. V zadnjih letih, ko nas pestijo omejitve koncertiranja zaradi epidemije, pa so v porastu številna spletna tekmovanja, ki so zanimiva in obširna tema za debato in se je mogoče loti kakšen moj kolega. Na vseh teh izborih se radi preizkušajo tako mladi glasbeniki kot njihovi mentorji, saj jih privlači zdravo in korektno tekmovalno vzdušje, najboljšim pa omogočajo povezavo s poklicno kariero, medvrstniško druženje, strokovne izboljšave, seznanjanje s poklicem in dober vpogled v aktualno izvajalsko prakso. Seveda pa ne gre samo za zmagovalce. Gre za nova spoznanja o sebi, ki jih prav vsak učenec in njegov mentor prineseta s tekmovalnega odra in vplivajo na njune prihodnje izobraževalne odločitve. Učitelji, ki smo na tekmovanje pospremili že vrsto učencev, smo bili priča mnogim dobrim in tudi slabim posledicam tekmovanja. Prav zaradi tega se je pomembno nanje dobro pripraviti. Začnimo pri dobrih učinkih tekmovanja: učenci v pripravo tekmovalne snovi vložijo veliko vadenja, kar običajno

povzroči skokovit napredek v izvajanju. To se zelo pozitivno odraža v njihovi motivaciji, saj ugotavljajo, da lahko bolje interpretirajo svoja lastna občutja v glasbi, kar jih običajno žene k še bolj intenzivnemu študiju glasbe. Mogoče nekateri celo ugotovijo, da je izvajanje glasbe njihova poklicna usmeritev. Takšnih je zelo malo in nerealno in narobe bi bilo to pričakovati od vseh, ki se udeležujejo tekmovanj. Že prej smo omenili, da se svet učencev – tekmovalcev razširi v smislu medvrstniških izmenjav, močno pa se povečajo in poglobijo tudi njihove odrske izkušnje in količina pouka v glasbeni šoli. To je lahko tudi zelo obremenjujoče za delo v osnovni šoli in občutno obremeni vso družino. Ja, smo že na tisti strani, ko moramo opisati tudi neprijetne stvari, med katerimi verjetno kraljuje odrska trema ali izvajalska anksioznost. V svoji učiteljski karieri sem samo pri dveh učencih opazila odsotnost pojava, ki ga v pogovoru največkrat imenujemo kar trema. Vsi drugi so pred nastopom kazali znake vznemirjenja, ki najverjetneje pripomorejo k čustveno prepričljivi izvedbi, na drugi strani pa žal izvajalca obremenijo s kupom nevšečnosti. Na nastopajočega delujejo na telesni, kognitivni in vedenjski ravni. Telesne simptome, kot so pospešeno bitje srca, tiščanje v želodcu, potne ali hladne dlani, suha usta, tresenje rok in podobne nadloge, pozna vsak, ki je kdaj v pričakovanju nastopa stal pred odrom. Kognitivna raven sprememb pred nastopom se pojavi kot sprememba v hitrosti razmišljanja, stanje velike budnosti, izostritev čutov, sprememba v dojetanju časovne dimenzije in izguba samozavesti. Ko se nastopajoči s svojim vedenjem odzove na vse te spremembe, lahko prepoznamo, ali je prisotna zgolj odrska trema, ki jo je moč z raznimi samoregulativnimi tehnikami preusmeriti in lajšati, ali gre za bolj daljnoročne vedenjske posledice. Te se pokažejo kot motena koncentracija na odru, izguba interpretativne prepričljivosti na račun nenehnega strahu pred tehničnimi napakami, napetost, ki vztraja tudi med igranjem in celo po nastopu, ter izogibanje nastopanju. Dobra novica je, da so naši učitelji že precej dobro podkovani tudi v mentalnih strategijah, ki bodo učencu pomagale premostiti psihološko breme nastopanja. Dostikrat se izkaže, da je treba samo pravilno preusmeriti tok vznemirjenosti v izvajalsko osredotočenost z raznimi tehnikami: Aleksandrovo metodo, progresivno relaksacijo, avtogenim treningom, pozitivnim samogovorom in vizualizacijo. Za zmanjševanje vedenjskih simptomov izvajalske anksioznosti strokovnjaki poudarjajo pomen zavedanja samega sebe, soočenja s težavo ter njenimi telesnimi in duševnimi simptomi. Predlagajo sistematično in redno vključevanje tehnik za obvladovanje telesnih simptomov in pozitivnih miselnih afirmacij v pouk inštrumenta. Učiteljem priporočajo sistematično desenzitizacijo – postopnost pri vključevanju števila poslušalcev na nastope in postopno povečevanje tehnične zahtevnosti pri izboru izvedbene literature. Prav tako menijo, da je treba poudariti pomen doživljanja užitka ob glasbi, in ne samo perfekcijo izvedbe. Na mnogo načinov se torej skupaj z učencem in ob podpori staršev lahko uspešno pripravimo na tekmovanje, ki – kot ste videli – nikakor ni mala šala. Prav zato so lahko vsi učenci, učitelji in korepetitorji neizmerno ponosni prav na vsako pohvalo, na bronasto, srebrno in zlato plaketo, ki jo dosežejo na glasbenih tekmovanjih. Že preden so stopili na tekmovalni oder, so namreč premagali samega sebe s tem, ko so namenili ogromno truda in dodatnega časa za priprave. Če smo tako olimpijsko naravnani in pripravljeni tudi na kakšen slabši scenarij, ki se seveda lahko primeri, smo dobro pripravljeni na tekmovanje.

Naj se vrnem k Zalu, našemu mlademu violistu. Priprave na letošnje tekmovanje TEMSIG so bile še posebej težke, ker so večinoma potekale na daljavo. Zaradi podaljševanja epidemije in ponavljajočih se karanten, sva skoraj že obupala. V ključnem trenutku je Zal vendarle stisnil zobe in tistega dne v Ormožu – pet minut pred nastopom – brezskrbno igral igrice na telefonu.

Naj samo ob robu omenim, da je to pravzaprav ena izmed možnih strategij za lajšanje notranje napetosti, ki mi je takrat padla na pamet ... Če je bilo res brezskrbno ali je tako samo izgledalo, si preberite v njegovem članku. Da pa je bilo uspešno, naj potrdim kar takoj in podkrepim s podatkom, da je osvojil srebrno plaketo in še posebno nagrado za izvedbo slovenske pesmi. Vsi, ki smo pripomogli k temu, se veselimo skupaj z njim in se nadajamo, da mu bodo nova obzorja pomagala predvsem na prihodnjih poteh, ki se v času mladostništva odpirajo pred njim.

Natalija Šimunović, učiteljica violine in viole